

Kapitoly 1.4. a 1.5

1.4. Korektúry ekonomického modelu pri uplatňovaní ekonomickej demokracie v praxi

Z KAP1. Náčrt ekonomických základov koncepcie ekonomiky po kapitalizme

Príčinou nutných korektúr bude neustále turbulentnejší vývoj globálnej ekonomiky a vzájomné prepletanie sa sociálnych, ekonomických, ekologických i civilizačných problémov od lokálnej až po globálnu úroveň.

Ved' prvá konferencia k *ekonomickej demokracii* sa konala na Slovensku a v ČR v apríli 2011 a v novembri 2011. Teoretické diela vychádzali v období rokov 2012 – 2013, ale globálne ekonomické i geopolitické udalosti posúvali náhľad na koncept ekonomickej demokracie veľmi rýchlo vpred.

Denne pribúdajú nové udalosti, pri ktorých sa ekonomická aj spoločenská realita vyvíjajú ďalej. ***Udalosti vo svete sa rozbiehajú tak rýchlo, že ekonómovia i politici sú postavení pred skutočnosť okamžite zareagovať na zmenenú situáciu vo svete a v spoločnosti a v tej chvíli potrebujú mať vedomostný repertoár a nejakú ucelenú koncepciu*** o tom, ako sa vyznať v súčasnom ekonomickom a spoločenskom chaose zanikajúceho globálneho kapitalizmu a uplatniť inú ako liberálnu a kapitalistickú alternatívu ľudskej spoločnosti.

Už v stati *Otázky ekonomického modelovania* (¹⁹) ***som pôvodné Schweickartovo dielo označil ako výbornú inšpiráciu k tomu, ako konať.***

A pre mňa bolo pozitívnym prekvapením, že prišlo z prostredia USA, kde o ekonomickej demokracii písali aj profesor **Jaroslav Vaněk**, a profesor **Jan Švejnar**, ktorí spracovali ***víziu samosprávnej demokratickej ekonomiky***, pričom obaja sú emigranti z Československa a mali skúsenosť so socialistickou ekonomikou, čo ich aj viedlo k rozpracovávaniu diel ***o podnikových samosprávach a samosprávnej, nie centrálne riadenej ekonomike***(²⁰).

Doplnil som však ten model o problematiku vedomostnej ekonomiky a o analýzy, ktoré vo svojej politicko-ekonomickej štúdii *Postkapitalistická spoločnosť* a vo svojich manažérskych prácach vytvoril takisto Američan, **Peter F. Drucker**, a zahrnul som do svojich úvah nové prvky, napríklad *vedomosti ako nový ekonomický zdroj, nová produktivita na základe informácií a vedomostí, meniace sa pracovné sily, oslabovanie a kríza národného štátu a rozrastajúci sa internacionalizmus, regionalizmus a tribalizmus*(²¹), ktoré medzi sebou v 21. storočí zápasia, definovanie *spoločnosti organizácií*, kde by sa podniky a firmy mali postupne meniť na spoločenstvá ľudí, ale i spontánny a zatiaľ nezaznamenaný vývoj pracovných vzťahov, ktoré priniesli prakticky rozklad a znižovanie sociálnej triedy zvanej *proletariát*, pričom charakter práce u robotníkov i zamestnancov, teda námezdna práca, sa nemení. Schweickart nezahrnul silnejúce oslabovanie a rozpad *strednej triedy* od deväťdesiatych rokov, pričom nepozorovane podľa nových trendov vznikajú nové *spoločenské skupiny* ešte nesformované do tried, ale predsa len Druckerom pomenované

ako „trieda pracovníkov, disponujúcich vedomosťami (knowledge workers)“ a „trieda obslužných pracovníkov (service workers“) a ním definované **ekonomická a sociálna výzva pre tieto triedy vznikajúce v postkapitalistickej spoločnosti**⁽²²⁾.

Medzitým sa však udialo niečo nečakané – **svet sa posunul od hrozby kapitalistického zániku až ku hrozbe totálnej globalizácie vyplývajúcej z obnovennej „studenej vojny“ medzi predstaviteľmi Európskej Únie a USA voči Ruskej federácii**, ktorá je však dnes rovnako ako agresori kapitalistickou veľmocou. Krajiny Európskej Únie medzitým prežili od roku 2014 nečakané udalosti od prílivu migrantov, vierolomnosti predstaviteľov administratívy EÚ až po doslova „vojnu s terorizmom“ priamo v uliciach Paríža, Londýna, Bruselu, Berlína... a proces sebauvedomenia sa nakoniec prejavuje viac u prostých ľudí, u obyvateľov Slovenska, než u ich politických elít a inteligencie....

ODKAZY

(19) *Otázky ekon.modelovania..1.1.3.Príčiny ťažkostí pri modelovaní, str.106-107,*

(20) *Schweickart-Po kapitalizme ekon.demokracia, záverečná poznámka, str.21,*

(21) *Otázky ekon.modelovania..., str.107,*

(22) *Drucker, Postkap.spoločnosť, Prechod ku spoloč. vedomostí, str.14-15*

1.5. Problémy, s ktorými si by sa model musel vyrovnat'

*Model, ktorý popisujem tu, je živý a môže sa veľmi rýchlo meniť na základe zmien v technológiách a sociálnych pomeroch i environmentálnom prostredí Zeme. **Samozrejme, pri zachovaní tých troch principiálnych črt.***

Máme historické skúsenosti z prechodu od feudálneho spoločensko-ekonomického systému na kapitalistický, bolestivé skúsenosti z prechodu od kapitalistického systému výroby k socialistickému zospoločenšteni výrobných prostriedkov v rokoch 1945 – 1989, ako aj z reštaurácie kapitalizmu v nových globálnych podmienkach po roku 1990 ⁽²⁴⁾.

Použijem teraz marxistický rámec pre pomenovanie rizík, pretože je zrozumiteľnejší: Vieme, že rozvíjajúce sa výrobné sily, ktoré si vyžadujú zmenu vo výrobných vzťahoch, nebudú zosúladené do efektívneho ekonomického systému ani automaticky, ani bez konfliktov.

Výrobné sily ⁽²⁵⁾, teda výrobné prostriedky - nástroje výroby, výrobné technológie, suroviny, priestory, ako aj pracovná sila, teda produktívna schopnosť produkujúcich aktérov výroby, z ktorej sa časť vyčlenila vo forme vedenia, vedomostí, **zásadne menia charakter výrobných faktorov, objavujú sa nové technológie a vytvárajú nové ekonomické zdroje.**

Výrobné vzťahy⁽²⁶⁾ sú vlastnícke vzťahy osôb nad výrobnými silami – teda výrobnými prostriedkami a pracovnou silou. Pod vlastníctvom nejde len o právne vlastníctvo, ale skôr o vzťahy účinnej kontroly. **Predovšetkým účinná kontrola nad vlastníctvom** si vyžaduje zmenu vo výrobných vzťahoch (kontrola finančného virtuálneho kapitálu, zrušenie súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov, vytvorenie právneho rámca pre zospoločenšenie výrobných prostriedkov, redefiníciu vlastníckeho práva a funkcií peňazí).

O tom, ako sa analyticky prejavujú vlastnícke vzťahy za kapitalizmu a ako sú posunuté v prípade modelu ekonomickej demokracie, píšem v „Coopindustrii“ v kapitole 8. - nielen rozborom vlastníckych práv od exilového ekonóma V. Holešovského⁽²⁷⁾, ale i praktickým názorným príkladom vo výrobnom podniku.⁽²⁸⁾

Objavujú sa nové spoločenské triedy so vzťahom k vlastníctvu nových výrobných prostriedkov a zanikajú, alebo sa menia na parazitujúce, staré spoločenské triedy. Preto bolo potrebné odborne a vedecky analyzovať, pomenovať a potom redefinovať výrobné sily a výrobné vzťahy a uviesť ich do funkčného systému v rovnováhe, ktorá bude prinášať ľudstvu pokrok bez ohľadu na ideové a svetonázorové presvedčenie politikov, ktorí budú vládnuť spoločnosti.

Treba sa vedecko-výskumne zamerať na tieto vlastné skúsenosti. Pretože v inom prípade to už môže byť ekonomický model nejakej inej kultúry, nejakých iných ideológií, či vymyslenej konštrukcie, nám ale cudzej, napríklad ako sú dnes propagované sústavy robotického výrobného systému a pasívneho ľudského konzumného spoločenstva, kde vraj roboty a informačné technológie už budú rozhodovať za nás, za ľudstvo, povedzme rozrastajúceho sa po galaxiách. *Ale v serióznej práci ekonóma súčasnosti by som sa nechcel dostať tak ďaleko a avanturisticky, aby som niekedy propagoval americký „Projekt Venus“ J.Fresca, ktorý tak očividne pripomína varovné dielo science-fiction, film z roku 1976 „Loganov útek“, popisujúci svet v roku 2272, alebo akým je izolovaný ekonomický nástroj nepodmieneného základného príjmu pri vytlačení obyvateľstva z produkčných procesov nástupom tzv. INDUSTRIE 4.0. Revolúcie.*

ODKAZY

(25),(26),Dinuš – Marx a spoločn.zmeny po 1989,str.116,

(27)Hlavou proti vetru – M.Polák,Majetok je moc, str.298,

(28) Coopindustria,kap.8...vlastníctvo,kto sú úspeš.aktéri,obr.20,Vlastníctvo podľa kapitalizmu – V.Holešovský, obr.21, str.65-66,